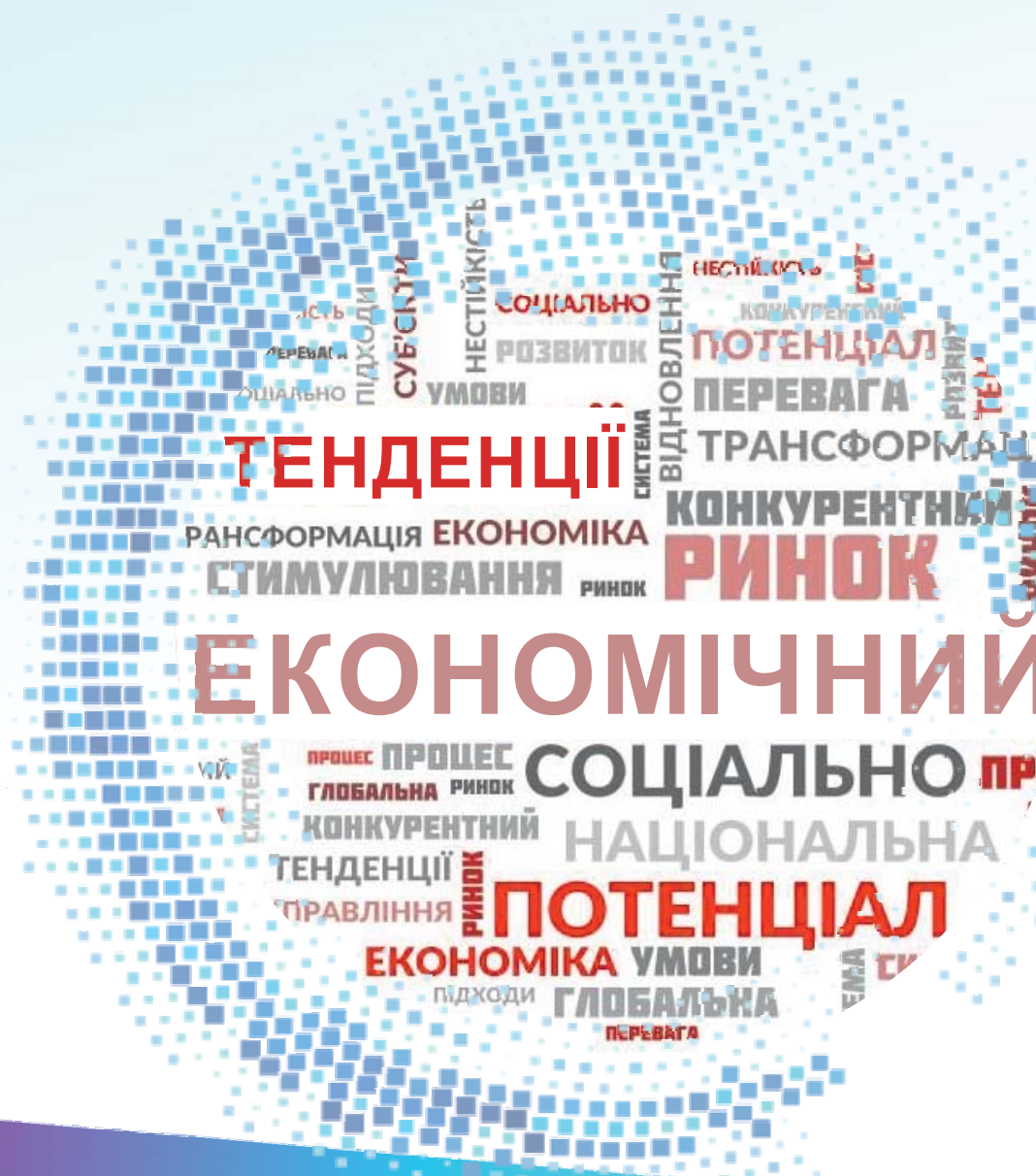

МОНОГРАФІЯ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ТА СУБ'ЄКТІВ РИНКУ

УДК 338.1

К65

Концептуальні підходи та механізми стимулювання розвитку соціально-економічних систем та суб'єктів ринку : монографія / за заг. ред. Н. В. Шандової. – Херсон : Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В. С., 2023. – 362 с.

Рецензенти:

Князева Олена Альбертівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри Економіки та цифрового бізнесу Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку м. Одеса;

Танклевська Наталія Станіславівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету, м. Херсон.

ISBN 978–617–7941–94–0 (електронне видання)

У монографії представлені напрямки досліджень і основні результати напрацювань науковців, які виконані у межах роботи над темою дослідження «Відновлення та модернізація економічних процесів і систем в умовах глобальної нестійкості» (державний реєстраційний № 0123 У 101497 від 07.03.2023 р.). В результаті проведеного дослідження розширено область існуючих теоретичних підходів до розуміння аспектів трансформації економічних процесів та систем, економічного потенціалу відновлення конкурентних переваг соціально-економічних систем; розроблено прикладні рекомендації щодо управління розвитком суб'єктів ринку, формування механізмів стимулювання розвитку соціально-економічних систем та суб'єктів ринку; оприлюднено результати науково-дослідницьких робіт та акумульовано знання задля поліпшення якості підготовки фахівців економічних спеціальностей.

Монографія орієнтована на широке коло фахівців, науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти економічних та управлінських напрямків підготовки, усіх, хто цікавиться питаннями розвитку соціально-економічних систем та суб'єктів ринку.

Рекомендовано до друку Вченою радою Херсонського національного технічного університету (протокол № 5 від 06.04.2023 р.)

УДК 338.1

ISBN 978-617-7941-94-0 (електронне видання)

© Херсонський національний
технічний університет, 2023

© Колектив авторів, 2023

© ФОП Вишемирський В. С., 2023

ЗМІСТ

	с.
ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ 1. ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ТА СИСТЕМ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТІЙКОСТІ	11
1.1. Тенденції та напрямки розвитку суб'єктів підприємницької діяльності в умовах глобальної нестійкості (<i>Н. М. Олійник, Т. Р. Лиженкова, О. М. Олійник</i>)	11
1.2. Формування стратегії відновлення Херсонської області в умовах тимчасової окупації окремих територій (<i>Д.О. Карлюка, О.С. Глебушкіна</i>)	27
1.3. Методологічні засади дослідження функціонування громадських організацій України (<i>Л. В. Боровік, Д. К. Костюнін</i>)	46
1.4. Фіскальні трансформації локального рівня в умовах воєнного стану (<i>Л. П. Сідельникова</i>)	56
1.5. Сільський зелений туризм як ефективний інструмент ревіталізації сільських територій у післявоєнний період (<i>В. О. Бойко, Л. О. Бойко</i>)	68
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВІДНОВЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ТА СУБ'ЄКТІВ РИНКУ	80
2.1. Економічний потенціал відновлення конкурентних переваг соціально-економічних систем: теоретичні аспекти (<i>Т. Д. Нечипоренко</i>)	80
2.2. Економічний потенціал суб'єктів господарювання сфери агробізнесу: особливості формування, систематизація показників, методи оцінки (<i>А. М. Лисенко</i>)	90
2.3. Управлінські інструменти відновлення економічного потенціалу суб'єктів ринку (<i>Н. П. Сисоліна</i>)	150
2.4. Автовокзали та пасажирські автостанції як об'єкти дорожнього сервісу у містах (<i>О. Г. Кірічок, М. В. Марценюк</i>)	164

2.5. Підприємництво як основа стабілізації економіки у повоєнний час (<i>Л. В. Боровік, Т. Ю. Осадча</i>)	176
2.6. Перспективи євроінтеграції та розвитку страхування в Україні (<i>Т. А. Мельник</i>)	189

РОЗДІЛ 3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СУБ'ЄКТІВ РИНКУ В СТРУКТУРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ 207

3.1. Інституційне забезпечення стратегічного розвитку авіатранспортного комплексу України та його допоміжної інфраструктури (<i>О. Б. Наумов, О. В. Наумова</i>)	207
3.2. Математичне моделювання в економіці: системи керування, керовані об'єкти і структурні схеми систем керування (<i>О. Ю. Червак-Смерічко</i>)	220
3.3. Теоретичні аспекти ефективного управління відновленням транспортної інфраструктури аграрного сектору України на засадах сталого розвитку в контексті євроінтеграційних процесів (<i>О. М. Федорчук</i>)	234
3.4. Безпекові аспекти у розвитку суб'єктів ринку (<i>Н. В. Мешкова-Кравченко</i>)	250
3.5. Особливості управління кадровою безпекою суб'єктів господарювання в Україні (<i>А. В. Тарасюк</i>)	262

РОЗДІЛ 4. МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ТА СУБ'ЄКТІВ РИНКУ 275

4.1. Механізм забезпечення розвитку інноваційної діяльності підприємств (<i>Н. В. Шандова</i>)	275
4.2. Формування організаційно-економічного механізму управління підприємством (<i>С. А. Латкіна</i>)	293
4.3. Стимулювання розвитку малого бізнесу: соціальний та фіскальний аспект (<i>Т. В. Чижова</i>)	301

4.4. Розвиток соціально-економічних систем в умовах діджиталізації та глобалізації (<i>Л. В. Кононенко</i>)	313
4.5. Розвиток сучасних підходів до підвищення рівня конкурентоспроможності переробних підприємств і матеріальної мотивації персоналу (<i>Л. М. Потьомкін, М. Л. Потьомкін</i>)	332
ПІСЛЯМОВА	355
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ МОНОГРАФІЇ	357

4.4. Розвиток соціально-економічних систем в умовах діджіталізації та глобалізації

Л. В. Кононенко

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується глобальними трансформаційними процесами, які торкаються усіх сфер. Цифрова трансформація, яка є реалією Індустрії 4.0., охоплює величезну кількість процесів, взаємодій, операцій, технологічних еволюцій, змін, внутрішніх і зовнішніх факторів, галузей тощо [13]. Цифровізація докорінно змінює світ: «характер змін настільки фундаментальний, що світова історія ще не знала подібної епохи – часу як великих можливостей та соціальних благ, так і потенційних небезпек, ризиків соціальної, екологічної та особистісної деградації» [16]. Відбувається «парадоксальне поєднання грандіозного науково-технічного прогресу з наростанням кризових тенденцій екологічного, економічного та соціального розвитку, які загрожують основам існування світової цивілізації» [12]. Це обумовлює необхідність фундаментальної перебудови постулатів світоустрою, соціально-економічних систем, взаємодії суспільства і природи.

Соціально-економічні системи є підкласом соціальних систем [24], відносяться до складних, не рівноважних, відкритих, мають цілісну ієрархічну структуру з багатогранними зв'язками та складними функціями управління. Ці системи є активно-адаптивними, мають зовнішнє і внутрішнє середовище, їм притаманне самостворення і саморегулювання, тому що «те, що породжує саму систему забезпечує її адаптацію до подальших змін оточуючого середовища, шляхом заміни елементів, перебудови структури тощо» [23].

Сучасні науковці порівнюють процеси, які відбуваються у соціально-економічних системах із процесами, що притаманні біологічним системам (організмам). Так, «еволюція живих істот відбувається шляхом природного відбору, завдяки якому зберігаються істоти, які найкраще пристосовані...Краща пристосованість є індивідуальною відмінністю істот, і тому, якщо такі

відмінності у разі незначної зміни зовнішніх умов більш сприятливі для їх збереження, то такі істоти .... будуть мати більше шансів на виживання і розмноження» [3]. Соціально-економічні системи розвиваються, еволюціонують. Процеси глобалізації і цифровізації обумовлюють кардинальні зміни їх зовнішнього середовища, а отже, як і живі істоти (біологічні системи) соціально-економічні системи щоб «вижити» повинні пристосовуватися, змінюватися. Слід зазначити, що зміни не завжди призводять до прогресу. Проте, тільки прогрес в системі обумовлює її розвиток, а отже і «виживання», збереження системи.

Самозбереження є об'єктивною метою «матеріальної системи (об'єктивна необхідність), а закономірна (цілеспрямована) поведінка системи, спрямована на досягнення цієї мети, є сукупністю взаємодій, тобто «процесів взаємодії різних об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість, зміну стану, взаємопереходів, тобто самоуправління» [12]. Актуальність питань управління і регулювання соціально-економічних систем підкреслює факт наявності і розвитку цілої низки криз.

Виклики сьогодення пов'язані із фінансовими та кліматичними кризами, глобальною бідністю, військовими діями, епідеміями, нестачею продовольства та прісної води, стихійними лихами тощо. Так, відповідно до результатів Глобального дослідження сприйняття ризиків (GRPS) (Звіт про глобальні ризики за 2021 рік) до найбільш вірогідних ризиків наступного десятиріччя віднесені: інфекційні захворювання; поширення зброї масового ураження; екстремальні погодні умови; погіршення навколишнього середовища, яке пов'язане із діяльністю людей; концентрація цифрових потужностей; цифрова нерівність та збої у роботі ІТ-інфраструктури і кібербезпеці. Щодо найближчих двох років, то «найбільш неминучу загрозу, тобто ті події, які, найімовірніше, відбудуться....мають кризи зайнятості та забезпеченості коштами, необхідними для існування, широке розчарування молоді, цифрова нерівність, економічний застій, техногенна шкода навколишньому середовищу, ерозія згуртованості суспільства та зростання кількості і масштабів терористичних атак» [13].

Управління в соціально-економічних системах спрямовано на збереження системи більш високого порядку і передбачає взаємодію між підсистемою і системою вищого порядку. Регулювання ж забезпечує підтримку на певному рівні необхідних значень змінних, які мають суттєве значення для функціонування об'єктів управління. Соціально-економічні системи (як і будь-які складні системи) складаються з низки підсистем. При цьому кожна з них, знаходячись у впорядковано стійкому стані, забезпечує впорядковано стійкий стан тієї системи, частиною якої вона є.

В Україні соціально-економічні системи як правило пов'язані із аграрним сектором. Підприємства аграрного сектора не тільки забезпечують продовольчу, екологічну та економічну безпеку країни, а й виконують важливі соціально-економічні функції, які пов'язані з розвитком сільських територій; охороною довкілля; сталим розвитком тощо. Незважаючи на масштабні руйнування сільськогосподарської інфраструктури, мінущання полів та зниження обсягів виробництва, провідні експерти стверджують, що агропромисловий комплекс є і буде провідною галуззю України [6]. За підсумками 2021 року, частка агропромислового комплексу становила 10,6% національного ВВП [9]. Крім того, аграрний сектор України є одним з основних бюджетоутворюючих секторів національної економіки та посідає найбільшу питому вагу у загальній структурі експорту України, що дозволяє забезпечувати валютні надходження [4].

Сьогодні агропромисловий комплекс України, як і більшості країн ЄС, представлені великими, середніми і малими формами господарювання. Як правило, великі підприємства є провідниками науково-технічного прогресу в агропромисловому комплексі. Проте, саме малі сільськогосподарські підприємства забезпечують підвищення рівня добробуту на селі. Формування якісного аграрного устрою можливо завдяки симбіозу господарюючих суб'єктів різних організаційно-правових форм і розмірів (які повинні мати соціально рівні можливості доступу до виробничих ресурсів, фінансів, ринкової інфраструктури, техніко-технологічних і організаційних інновацій тощо) та сільських жителів (які як власники виробничих ресурсів повинні отримувати адекватні вигоди від

будь-якої форми участі в ефективному господарюванні та як члени суспільства – мати можливість мешкати у соціально розвиненому і екологічно чистому середовищі).

В агропромисловому комплексі України малий бізнес є домінуючим, що обумовлює його значення для країни. Саме він (на відміну від великих агроформувань) орієнтований на внутрішній ринок, а отже саме завдяки йому підтримуються стандарти життя в сільській місцевості, забезпечується продовольча безпека країни. Саме малі підприємства агропромислового комплексу є основним джерелом зайнятості, а відповідно і доходів сільського населення [11]. Розвиток підприємств агропромислового комплексу відіграє вирішальну роль у розвитку національної економіки держави в цілому. Це пов'язано з важливістю сільського господарства для забезпечення соціуму, що обумовлює відповідні цілі (рис. 1).

Основне і незмінне завдання сільського господарства - це забезпечення функціонування соціуму. При цьому методи вирішення цього завдання перманентно змінюються, що пов'язано із розвитком соціально-економічного соціуму.

Підприємства аграрного сектора є системно важливим елементом суспільства. Функціонування сільського господарства забезпечує життєздатність і здоров'я населення та цілісність соціально-економічної системи.

Аграрна політика є пріоритетною у соціально-економічній політиці держави. Основними цілями функціонування підприємств аграрного сектора є стійкий розвиток сільських територій, підвищення зайнятості і рівня життя сільського населення; зростання конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції на основі фінансової стійкості і модернізації сільського господарства, прискореного розвитку його пріоритетних підгалузей; збереження і відтворення земельних і інших природних ресурсів, які використовуються у сільському господарстві.

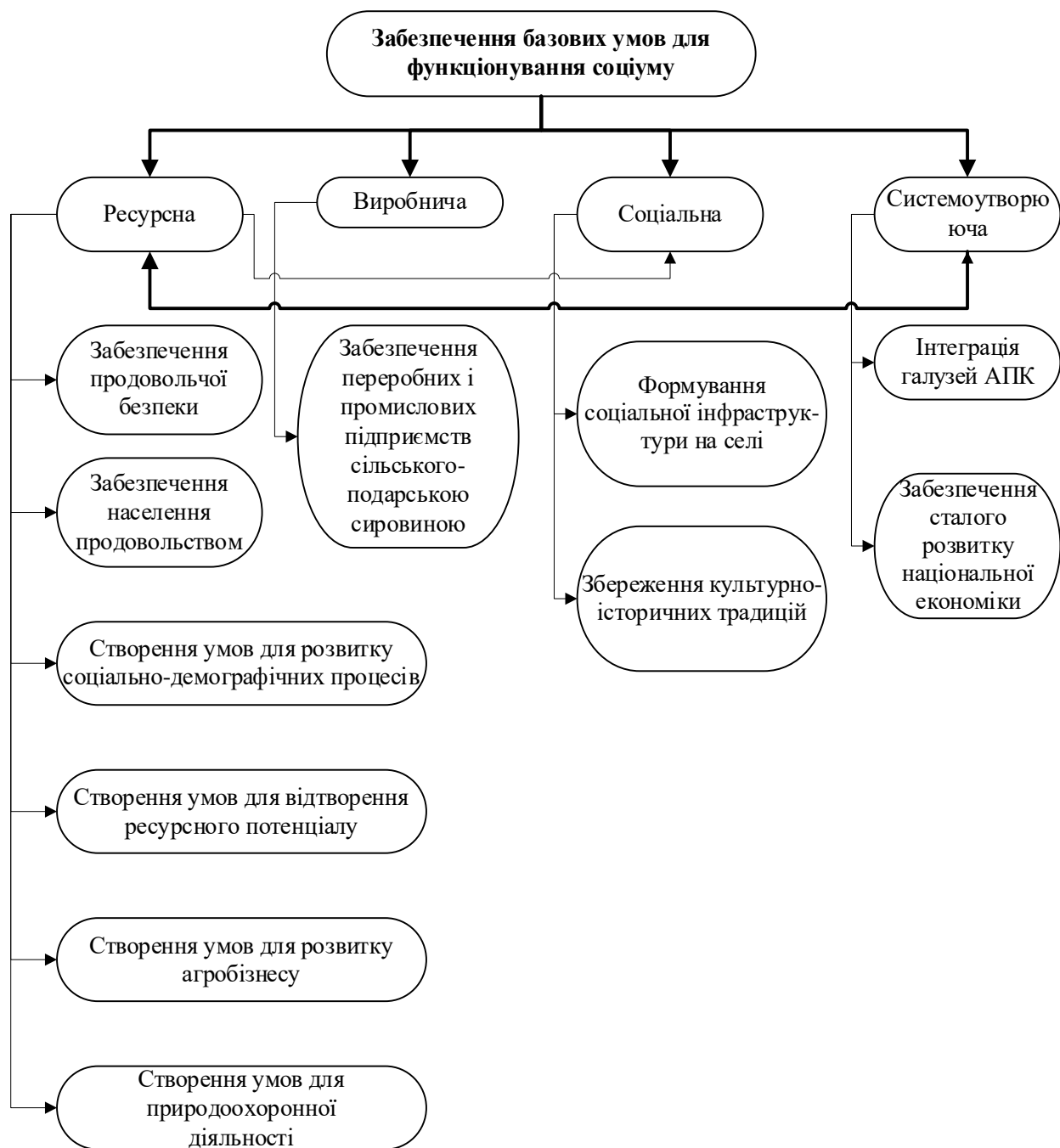

Рис. 1. Дерево цілей сільського господарства в національній соціально-економічній системі

Джерело: розроблено автором.

Сільське господарство є специфічним, воно суттєво відрізняється від інших секторів економіки. Крім виробництва безпосередньо сільськогосподарської продукції (продукти харчування, корм для тварин, сировина для текстильної і шкіряної промисловості, тощо) підприємства сільськогосподарського сектору виконують інші функції (охорона зовнішнього

середовища, розвиток сільських територій, забезпечення сталого розвитку, соціальна, тощо).

Сьогодні на міжнародному рівні визнається багатофункціональність сільського господарства (Multifunctionality of Agriculture). Сутність багатофункціональності сільського господарства полягає у тому, що сільське господарство є підсистемою складної природно-соціально-економічної системи. Тобто, концепція багатофункціональності сільського господарства відображає єдність функцій сільського господарства, а саме взаємозв'язках економічної, соціальної та природо - екологічної сфер. Підприємства цих сфер здійснює відтворення ресурсного потенціалу. Отже, багатофункціональність підприємств сільського господарства розглядається відповідно до конкретних характеристик сільськогосподарського виробництва, до наявності різних відтворювальних сільським господарством продуктів функціонування галузі як товарного, так і нетоварного характеру. Так, в Угоді Світової Організації Торгівлі (СОТ) (англ. World Trade Organization, WTO) про сільське господарство, зазначено, що сільськогосподарська діяльність не тільки забезпечує виробництво сільськогосподарської продукції, що реалізується на ринку, але створює суспільні товари та послуги, які є «зовнішніми ефектами виробництва» [15]. Тобто сільськогосподарська діяльність взаємопов'язана з екологічними, соціальними та іншими сферами. Отже, в Угоді СОТ про сільське господарство підкреслений взаємозв'язок між сільським господарством і продовольчою безпекою; охороною довкілля; сталим розвитком.

Питання, пов'язані із сільським господарством були важливою складовою переговорного процесу щодо вступу України до СОТ. Основною метою успішного завершення цих переговорів було «забезпечення належного рівня підтримки агропромислового комплексу країни та створення умов для конкурентоспроможності вітчизняного сільськогосподарського виробника після вступу до СОТ» [15]. Відповідно до Угоди СОТ про сільське господарство, країни, які приєднуються до Світової Організації Торгівлі, беруть на себе певні зобов'язання щодо «державної підтримки сільського господарства, доступу до

ринку сільськогосподарських і продовольчих товарів, експортної конкуренції тощо» [15].

Україна, як і всі члени Світової Організації Торгівлі, не має обмежень на програми внутрішньої підтримки сільського господарства (консалтинг, маркетингові послуги, створення інфраструктури, розбудову сучасної системи технічних стандартів тощо).

Сьогодні актуальним є реформування механізму надання державної підтримки підприємствам аграрного сектору відповідно до принципів СОТ. Відповідно, пошук шляхів щодо удосконалення підтримки сільського господарства є одним із основних напрямів співпраці департаменту доступу до ринків та взаємодії з СОТ із відповідними структурними підрозділами Мінагрополітики» [15].

Функціонування і розробка системи багатофункціонального сільського господарства, як і будь-яка складна система, передбачає виникнення і подолання багатьох протиріч - між функціями і структурою системи, між її різними функціональними модулями, між окремими функціональними рівнями структури, конфлікти на різних рівнях між функціями і структурою тощо. Основою цих протиріч є протиріччя між цілями системи, що є невід'ємною складовою багатофункціональних задач. Саме суперечливість цілей призводить до суперечностей на функціональному рівні. Таким чином, системний характер багатофункціонального сільського господарства обумовлює наступні положення:

- функції сільського господарства реалізуються на основі єдиного обмеженого ресурсного потенціалу, що призводить до суперечностей при його використанні;

- реалізація однієї або декількох функцій призводить до необхідності збільшення або зменшення дії інших;

- суперечності, які обумовлені впливом зовнішнього середовища;

- суперечності між функціями мають динамічний характер.

Все вищезазначене обумовлює особливості функціонування підприємств аграрного сектора. Проте, незважаючи на системний характер багатофункціонального сільського господарства, «основним видом економічної діяльності, який створює базу для всіх інших, є безпосередньо виробництво сільськогосподарської продукції» [19].

Підприємства, що задіяні в аграрному секторі, функціонують в різних сферах. Проте всім ним притаманні певні особливості функціонування, а саме: здебільшого вони «представлені малими підприємствами, територіально віддалені від центрів цивілізації (ринку праці, податкових служб, Internet - ресурсів тощо) та не мають можливості мати у своєму штаті висококваліфікованих працівників» [21]. Оптимізувати функціонування малих сільськогосподарських підприємств можливо шляхом залучення сільськогосподарського дорадника.

Сьогодні у більшості країн світу малі сільськогосподарські підприємства широко користуються послугами сільськогосподарських дорадчих служб («extension»). Працівники дорадчих служб надають консультації щодо питань, які виникають при створенні і функціонуванні сільськогосподарських підприємств. Суттєвими відмінностями діяльності дорадчих служб від інших консалтингових є те, що:

- по-перше, вони надають консультації з досить широкого кола питань;
- по-друге - здебільшого ці консультації є безкоштовними для клієнта.

Кадрове забезпечення сільськогосподарських дорадчих служб формується із висококваліфікованих працівників різних сфер. Тому для малих сільськогосподарських підприємств співпраця з дорадчими службами є передумовою успішного функціонування.

Важливість інформаційної підтримки малого аграрного бізнесу обумовлено тим, що їх керівництво і персонал мешкає у сільській місцевості, а отже має обмежену можливість доступу до інформаційного забезпечення. Проблема посилюється енергетичною кризою, яка стала наслідком російської агресії.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростанням кількості людей, які користуються мережею Internet. Так, станом на «травень-червень в Україні на неокупованій території знаходилось близько 22,1 млн. громадян у віці 14-70 років, з яких близько 19 млн. користуються Internet» [18]. Така тенденція насамперед обумовлена процесами «смартфонізації» населення (серед Internet - девайсів смартфон складає 66%, домашній ноутбук - 40%, персональний комп'ютер - 36%) [18]. Проте, саме у сільській місцевості для значної частини нових користувачів смартфон став першим і єдиним пристроєм для доступу до Internet - мережі. Доступність і широке застосування смартфонів дозволяє використовувати його при співпраці з дорадчими службами. На підставі проведеного анкетування клієнтів дорадчої служби (Кіровоградської області) з'ясовано, що 95 % респондентів зазначають про наявність суттєвих проблеми при пошуку необхідної інформації та негативно характеризують її якість. Крім того, суттєве значення при споживанні інформаційних послуг має час на їх пошук. На малих сільськогосподарських підприємствах пошук інформації здійснюється, як правило, працівником (або безпосередньо власником бізнесу), який виконує багато інших обов'язків. Для них пошук інформації безпосередньо у мережі є проблематичним. Вирішити це питання можливо шляхом застосування послуг дорадників.

Кадрове забезпечення дорадників та служб доступні в актуальному вигляді на інформаційно-аналітичному порталі АПК України (розділ «Розвиток сільських територій»), де можна знайти Реєстри дорадчих служб і сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників розміщені у розділі «Розвиток сільських територій» інформаційно-аналітичного порталу АПК України. Відповідно, вважаємо за доцільне створити регіональну нормативно-довідкову базу для клієнтів дорадчої служби, у який систематизувати інформацію за напрямками. Наприклад, економіко-правове супроводження створення та функціонування малих сільськогосподарських підприємств, технології виробництва (районовані технологічні карти, норми використання

палива, насіння...), оподаткування аграрного бізнесу, земельні ресурси та земельні відносини тощо.

Негативним є те, що дотепер не всі області України мають регіональні дорадчі служби. Кіровоградська область має позитивний досвід співпраці малого аграрного бізнесу з регіональною дорадчою службою (громадською організацією «Кіровоградська обласна сільськогосподарська Дорадча служба»), яка функціонує з 1999 р. Дорадча служба постійно співпрацює з регіональними фахівцями у сфері сільського господарства, зокрема: службовцями Державної фінансової служби, обласної та районної адміністрацій міста, науковими експертами з теоретичних і практичних питань.

Напрями консультування дорадчих служб достатньо розгалужені, проте частка сертифікованих дорадників, що підтримують той чи інший напрям суттєво відрізняються. За результатами анкетування клієнтів громадської організації «Кіровоградська обласна сільськогосподарська Дорадча служба» з'ясовано, що неповною мірою задоволені запити щодо технологічних питань та потребує розвитку напрям використання можливостей ІТ-технологій, як безпосередньо у бізнес-процесах так і при співпраці з дорадниками.

Виробництво сільськогосподарської продукції малими підприємствами аграрного сектора економіки, їх низька ефективність у порівнянні з великими та готовність використовувати сучасні канали комунікацій (Internet - мережу) підкреслює доцільність використання ними саме електронних сільськогосподарських дорадчих послуг.

Перші спроби використання інформаційно-комунікаційних технологій і Internet-мережі для забезпечення користувачів якісними інформаційними on-line послугами були розпочати з 90-х років. Сьогодні в Україні відбувається реалізація концепції «Держава у смартфоні», яка передбачає сервіс-орієнтовану реалізацію електронних освітніх платформ, веб-ресурсів органів виконавчої влади тощо. Підґрунтям реалізації електронної системи сільськогосподарського дорадництва слугував міжнародний досвід розбудови інформаційно-довідкових

систем [17]. У розвинених країнах світу використання електронних платформ для дорадчої діяльності вже довели свою ефективність.

Сьогодні в Україні триває процес створення та розвитку регіональних дорадчих служб. На сьогодні особливої уваги з точки зору користувача заслуговують реєстри сільськогосподарських дорадників, експертів-дорадників та сільськогосподарських дорадчих служб. Проте, суттєвим недоліком їх функціонування є те, що ці інформаційні ресурси обмежується тільки сертифікованими дорадчими службами та дорадниками з кваліфікаційним свідоцтвом [7].

Цифровізація економіки (у тому числі і сільського господарства) створюють багато нових можливостей, проте їх реалізація потребує суттєвих трансформацій майже всіх бізнес-процесів. Так, цифрові платформи оптимізують процес обміну інформацією між учасниками. Крім того, цифрова трансформація сприяє підвищенню якості виробництва товарів і послуг при зменшенні витрат. Але, для її реалізації необхідні нові підходи в освітніх процесах (наприклад формування цифрової компетенції). Це можливо шляхом використання цифрової дорадчо - освітньої платформи. Застосування цифрових технологій відкриває нові можливості щодо більш широких структурних змін як в економіці в цілому, так і в галузі сільського господарства.

На сьогодні існує нагальна потреба у дорадчих послугах для малих підприємств аграрного сектора економіки. Проте, більшість з цих підприємств не проінформована щодо можливості і процедури звернення до них. Найпростішим способом поширення інформації, які може використовувати дорадча служба, є використання масових методів [2]. Як правило, до масових методів поширення інформації відносять: публікації в пресі; інтерв'ю на телебаченні та інших ЗМІ; розміщення інформаційних експонатів на виставках; інформація на щитах людних магістралей; інформація в Internet. За допомогою масових методів можна швидко й порівняно недорого проінформувати багатьох людей.

У сучасних умовах для того, щоб представник сільськогосподарського підприємства мав можливість і бажання звернутися до працівника дорадчої служби, є необхідним наявність не тільки контактних даних та переліку дорадників служби, а і адреси веб-ресурсів. На сьогодні такі засоби комунікацій як веб-ресурси є обов'язковими. Так, щоб у разі необхідності звернутися безпосередньо до фахівця дорадчої служби, потенційний клієнт повинен мати можливість знайти його в реєстрі дорадників, визначити сферу компетенції, контактні дані, тощо.

Сьогодні в Україні спостерігається загальна тенденція щодо децентралізації влади, що обумовлює передачу дедалі більше повноважень місцевим державним структурам. Партнерські відносини між місцевими громадами та бізнес-структурами значно розширюють компетенцію місцевих органів влади [20]. Крім того, ефективність державного регулювання насамперед залежить від врахування всіх можливостей регіонів [14]. Це обумовлює доцільність функціонування регіональних дорадчих служб і розвитку напрямів їх співпраці з підприємствами аграрного сектора економіки та з місцевими державними структурами. Слід зазначити, що є доцільним залучати працівників дорадчих служб для оптимізації співпраці підприємств аграрного сектора економіки з фіскальними органами. Реалізувати це на практиці є цілком можливим, особливо враховуючи той факт, що Дорадчі служби України є арегиональними. Крім вищезазначеного, регіональність дорадчих служб обумовлена ще й тим, що з метою забезпечення ефективності діяльності кожного підприємства аграрного сектора, є необхідним враховувати агрокліматичні зони кожної області. Тобто, підвищення ефективності діяльності кожного підприємства аграрного сектора передбачає науково-обґрунтований вибір найбільш ефективних напрямів діяльності з врахуванням агрозональної специфіки.

Надання дорадчих послуг повинно сприяти розвитку підприємств аграрного сектора економіки і покращенню соціально-економічних умов життя на селі. Реалізація завдань залучення сільськогосподарського дорадника на

малих підприємствах можлива шляхом формування системи інформаційно-консультаційної і навчальної підтримки господарюючих суб'єктів аграрного сектора економіки, сільського населення, поширення знань, надання технічної допомоги тощо. Враховуючий той факт, що малі аграрні підприємства досить часто не мають фінансової можливості сплачувати послуги дорадчої служби, є доцільним забезпечити підтримку за рахунок бюджетних коштів.

Професійне консультування малих підприємств аграрного сектора економіки повинно бути доступним для всіх. У тому випадку, коли це неможливо очно (територіальна віддаленість аграрного підприємства тощо), сучасні цифрові технології дозволяють зробити це дистанційно.

У розвинених країнах для процедури консультування малих підприємств аграрного сектора економіки виділяють значні фінансові ресурси. Пов'язано те з тим, що без забезпечення процесу передачі технологій і останніх наукових досягнень не можливо створити ефективно працюючу аграрну галузь.

Сьогодні дорадництво є ключовим елементом для забезпечення ефективної роботи підприємств в аграрному секторі України. Саме працівники дорадчої служби є провідниками до сільськогосподарських виробників тієї важливої інформації, яка є необхідною для диверсифікації виробництва; відкриття нового напрямку бізнесу; отримання нових знань тощо. Крім того, як вже зазначалось, сільськогосподарська діяльність є ризиковою, їй притаманні специфічні довготривалі кризи. В цих умовах саме Дорадча служба спроможна забезпечити ефективне функціонування сільськогосподарському товаровиробнику [1].

Цифровізація має найістотніший вплив на агробізнес. Життєздатність малих підприємств аграрного сектора України в значній мірі залежить від його спроможності динамічно і перманентно освоювати інноваційні цифрові технології, пристосовуватися під ринкову кон'юнктуру, активно реагувати на зміни зовнішнього середовища, тощо. Слід зазначити, що середовище, в якому функціонують суб'єкти аграрного сектора економіки України, характеризується нестабільністю, стагнацією, недостатнім рівнем ефективності

механізмів управління [22].

Малі підприємства аграрного сектора економіки України мають проблеми як з доступом до цифрових технологій, так і із залученням фахівців сфери інформаційно-комунікаційних технологій. Крім того, малий український сільськогосподарський виробник у процесі свого функціонування стикається із суттєвими проблемами матеріально-технічного, кадрового забезпечення, з відсутністю ринків збуту, тощо. Отже, більшість малих підприємств аграрного сектора навіть за умови наявності офіційних веб-ресурсів аграрного напрямку не спроможні задовольнити свій інформаційний попит. Це стосується навіть нормативно-правових актів, оскільки більшість з них потребує роз'яснень спеціалістами. Щодо питань технологічного, організаційного, екологічного та інших напрямів, то для їх вирішення необхідне широке коло вузькоспеціалізованих досвідчених спеціалістів.

Перспективним напрямом співпраці обласних навчальних закладів аграрного спрямування і регіональної сільськогосподарської дорадчої служби є створення мережі дистанційного навчання для працівників підприємств аграрного сектора. При цьому є доцільним створити систему, в якій були б задіяні усі регіональні сільськогосподарські дорадчі служби. Це дасть можливість ознайомитися із специфікою роботи регіональних сільськогосподарських дорадчих служб різних агрокліматичних зон, відповідно різною спеціалізацією, тощо.

Розвиток діяльності регіональних сільськогосподарських дорадчих служб насамперед пов'язаний із їх інтегруванням в інноваційну інфраструктуру вищого порядку, яка поєднує потенціал науки, освіти та дорадчих служб. Академік НААН П. Саблук вважає, що реалізувати це можна «шляхом включення регіональної сільськогосподарської дорадчої служби до структури регіонального центру наукового забезпечення розвитку сільського господарства і сільських територій» [2].

Питання розвитку комунікаційних зв'язків сьогодні можливо вирішити шляхом застосування цифрових технологій. Поєднання класичної та електронної

форм надання дорадницьких послуг повинно забезпечити їх якість, своєчасність і доступність. Для підвищення ефективності дорадчих послуг вважаємо за доцільне реалізацію та експлуатацію системи електронного дорадництва в аграрній сфері України проводити на базі вищих обласних навчальних закладів аграрного спрямування із залученням їх науково-педагогічних кадрів (рис. 2).

Рис. 2. Організація дорадчої діяльності на базі вищих обласних навчальних закладів із залученням їх науково-педагогічних кадрів з використанням цифрових технологій

Джерело: розроблено автором.

Система регіональної сільськогосподарської дорадчої служби з використанням цифрових засобів передбачає оперативне консультування підприємств аграрного сектора.

Для цього є доцільним передбачити схему інформаційного пошуку користувача, тим більш, що при використанні веб-інтерфейсу система реєстрації та ідентифікації користувача є обов'язковою. У разі проведення консультацій шляхом використання електронної пошти є можливість надання в автоматичному режимі користувачу реквізитів доступу до системи. Використання цифрових технологій створюють можливість користувачу самостійно знаходити у базах даних системи необхідну йому інформацію.

Використання при створенні баз електронних навчальних курсів, нормативно-правових і довідкових баз, платформи Moodle, дозволяє користувачу самостійно обрати напрям (і консультанта) і перейти до дистанційного навчання. Крім того, платформа Moodle дозволяє науково-педагогічним працівникам і дорадникам перманентно працювати з інформаційними ресурсами, за необхідністю оновлювати його та комунікувати з клієнтами.

Системний підхід, інструменти агрегації спеціалізованої інформації дозволяють більш функціонально використовувати ресурси. Великий обсяг інформації та її різноспрямованість в системі регіональної сільськогосподарської дорадчої служби потребують її систематизації. Найпростішим на сьогодні при вирішенні цього питання є створення каталогу.

Ефективна робота дорадчих служб України забезпечується не тільки наявністю висококваліфікованих кадрів, дієвих комунікацій для оперативного консультування, а і достовірним, якісним та своєчасним інформаційним забезпеченням. На сьогодні найбільш доцільним є використання інформаційно-довідкового матеріалу веб-порталу AgroUA.net [5]. Використовуючи наявну платформу інформаційно-довідкової системи «Аграрний сектор України» AgroUA.net та її контент є доцільним сформувати енциклопедичну базу сільськогосподарських знань «шляхом глибокої модернізації структури, контенту, системи управління контентом та користувачами, включення територіальної прив'язки енциклопедичних та технологічних даних (географічна інтерпретація поширення чи застосування інформаційних одиниць)» [10].

Використання системи регіональної сільськогосподарської дорадчої служби з використанням цифрових засобів повинна інтегрувати та оптимізувати процеси розробки та адаптації інновацій наукових установ. Безпосередній контакт представників підприємств аграрного сектора здійснюється через дорадників. Саме вони адаптують накопичені на цифровій платформі знання до конкретних рекомендацій, які враховують особливості діяльності клієнтів (наявність фінансових, трудових, земельних ресурсів; агрокліматичні умови; особливості господарювання). Отже, поєднання класичного та електронного дорадництва на цифровій платформі є інструментом поєднання монетизованого та соціально спрямованого дорадництва [8].

Таким чином, головним завданням сільського господарства є забезпечення функціонування соціуму в умовах перманентних змін, які обумовлені розвитком соціально-економічного соціуму. Функціонування сільського господарства забезпечує життєздатність і здоров'я населення та цілісність соціально-економічної системи, яка в умовах глобалізації і цифровізації повинна перманентно розвиватися.

Список використаних джерел:

1. Аграрне право України: підручник / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк та ін.; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. К. : Юрінком Інтер, 2010. 608 с. URL: <http://minagro.gov.ua/node/4386> (дата звернення: 17.02.2023).
2. Безкровний М.Ф. Формування і розвиток регіональних інформаційно-консультаційних (дорадчих) служб : дис. ... докт. економ. наук: 08.00.04. Київ, 2017. 351 с.
3. Дарвін Ч. Сочинения : в 9 т. / Ч. Дарвін. Москва : Мысль, 1953. Т. 3. 168 с.
4. Дерій Ж. В., Галицький О. М. Стратегія удосконалення інноваційно-інвестиційної державної політики щодо розвитку аграрного виробництва в Україні. Український журнал прикладної економіки. 2017. Т. 2, № 4. С. 6-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujae_2017_2_4_3 (дата звернення: 15.02.2023).
5. Інформаційно – дорадчий веб - портал «Аграрний сектор України» URL: <http://www.agroua.net/> (дата звернення: 17.02.2023).

6. Кононенко Л. Стратегія розвитку агропромислового комплексу України: сучасний стан та напрями оптимізації. *Економічний простір*, 2022 (182), С. 79-82. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/182-11>.
7. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України № 1807-IV від 17 червня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-15#Text> (дата звернення: 27.02.2023).
8. Савченко В., Кононенко Л. Оптимізація функціонування малих сільськогосподарських підприємств у контексті співпраці з регіональними дорадчими службами. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2022. (14), С. 43-51. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2022.14.6>.
9. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.02.2023).
10. Саяпін С. П. Розвиток сільськогосподарського дорадництва на основі цифрової трансформації: дис. ... канд. економ. наук: 08.00.03. м. Київ, 2021. 189 с.
11. Саловська Л. В. Регулювання рівня доходів сільського населення : автореф. дис. ... канд. економ. наук : 08.04.01. Київ, 2003. 21 с.
12. Таран-Лала О. М. Функціонування соціально-економічних систем: теорія та практика : монографія Полтава : ПУЕТ, 2016. 332 с.
13. Трансформація соціально-економічних систем в умовах викликів глобального сталого розвитку : монографія / за заг. ред. Т. В. Орехової. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2021. 448 с.
14. Трусова Н.В., Танклевська Н.С. Інноваційна парадигма економічної безпеки регіонів у конкурентному середовищі суб'єктів агробізнесу. *Економіка АПК*. 2019. № 11 С. 58-69 URL: https://www.researchgate.net/profile/Nataliya-Tanklevska/publication/338805969_Innovative_paradigm_ (дата звернення: 17.02.2023).
15. Угода СОТ про сільське господарство. № 981_005, від 15.04.1994 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_005#Text (дата звернення: 13.12.2023).
16. Шваб Клаус Четверта промислова революція. Формуючи четверту промислову революцію / Переклад Н. Климчук. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного дозвілля», 2019. 416 с.
17. Швиденко М. З., Саяпін С. П. Розвиток інформаційно-консультаційних технологій поширення сільськогосподарських знань: монографія. Київ, 2015. 614 с.
18. Digital в Україні 2022: тренди українського інтернету. URL: <https://cases.media/article/digital-v-ukrayini-2022-trendi-ukrayinskogo-internetu-ta-vpliv-viini> (дата звернення: 13.12.2023).

19. Hrosul, V., Kruhlova O., Mkrtychyan T., Zubkov S., Timchenko O. Enterprise integration and formation of cluster structures in the field of food sector. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 2021. 7(2), P. 119-140. doi: 10.51599/are.2021.07.02.07.
20. Khmurova V., Mykolaichuk I., Kandahura K., Sylkina Yu., Sychova N. Strategy for the development of public-private partnership in the context of global changes. *Scientific Horizons*, 2021. 24(8), P. 108-116.
21. Kononenko L., Atamas O., Nazarova H., Selishcheva E., Kononenko S. Optimization of small agricultural producer's taxation by creating innovative-integrated structures. *Scientific Horizons*, 2022. 25(6), 100-110. URL: <https://sciencehorizon.com.ua/uk/journals/tom-25-6-2022/optimizatsiya-opodatkovannya-dribnotovarnogo-silskogospodarskogo-virobnika-shlyakhom-stvorenniya-innovatsiyno-integrovanikh-struktur> (дата звернення: 12.02.2023).
22. Kyrylov Y., Hranovska V. Innovative alternative agricultural formations in Ukraine. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. Lithuania. 2016. Vol. 38. No. 3. P. 239–251.
23. Luhmann N. *Essays on self-reference*. N.Y.: Columbia Univ. Press, 1990.
24. Parsons T. *The social system*. N.Y.: The free press, 1964 (1951). 575 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ КОЛЕКТИВНОЇ МОНОГРАФІЇ

РОЗДІЛ 1. ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ТА СИСТЕМ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТІЙКОСТІ

-
- 1.1. Тенденції та напрямки розвитку суб'єктів підприємницької діяльності в умовах глобальної нестійкості
- Олійник Наталія Миколаївна**
кандидат технічних наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки,
Лиженкова Тетяна Русланівна
аспірант кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки,
Олійник Олександр Миколайович
аспірант кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки,
Херсонський національний технічний університет, м. Хмельницький
-
- 1.2. Формування стратегії відновлення Херсонської області в умовах тимчасової окупації окремих територій
- Карлюка Дмитро Олександрович**
кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки,
Херсонський національний технічний університет, м. Хмельницький
Глебушкіна Оксана Сергіївна
виконавчий директор Громадської організації «Нова генерація», м. Херсон
-
- 1.3. Методологічні засади дослідження функціонування громадських організацій України
- Боровік Любов Володимирівна**
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки,
Костюнін Денис Константинович
аспірант кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки,
Херсонський національний технічний університет, м. Хмельницький
-
- 1.4. Фіскальні трансформації локального рівня в умовах воєнного стану
- Сідельникова Лариса Петрівна**
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Херсонський національний технічний університет, м. Хмельницький
-

1.5. Сільський зелений туризм як ефективний інструмент ревіталізації сільських територій у післявоєнний період

Бойко Вікторія Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу й іноземних мов,

Бойко Людмила Олександрівна

кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри економіки та фінансів,

Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Кропивницький

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВІДНОВЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ТА СУБ'ЄКТІВ РИНКУ

2.1. Економічний потенціал відновлення конкурентних переваг економічних систем: теоретичні аспекти

Нечипоренко Тетяна Дмитрівна

кандидат економічних наук, доцент, *Вінницький технічний фаховий коледж, м. Вінниця*

2.2. Економічний потенціал суб'єктів господарювання сфери агробізнесу: особливості формування, систематизація показників, методи оцінки

Лисенко Алла Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент кафедри аудиту та оподаткування, *Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький*

2.3. Управлінські інструменти відновлення економічного потенціалу суб'єктів ринку

Сисоліна Наталія Петрівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та підприємництва, *Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький*

2.4. Автовокзали та пасажирські автостанції як об'єкти дорожнього сервісу у містах

Кірічок Олександр Георгійович

кандидат технічних наук, доцент, **Марценюк Микола Васильович** викладач,

Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський автотранспортний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування», м. Рівне

2.5. Підприємництво як основа стабілізації економіки у повоєнний час **Боровік Любов Володимирівна** доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки,
Осадча Тетяна Юріївна аспірант кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки,
Херсонський національний технічний університет, м. Хмельницький

2.6. Перспективи євроінтеграції та розвитку страхування в Україні **Мельник Тетяна Андріївна** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький

РОЗДІЛ 3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СУБ'ЄКТІВ РИНКУ В СТРУКТУРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

3.1. Інституційне забезпечення стратегічного розвитку авіатранспортного комплексу України та його допоміжної інфраструктури **Наумов Олександр Борисович** доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств,
Національний авіаційний університет, м. Київ

Наумова Ольга Володимирівна аспірант кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки,
Херсонський національний технічний університет, м. Хмельницький

3.2. Математичне моделювання в економіці: системи керування, керовані об'єкти і структурні схеми систем керування **Червак-Смерічко Олеся Юріївна** кандидат фізико-математичних наук, доцент, кафедри економіки і підприємництва,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

3.3. Теоретичні аспекти ефективного управління відновленням транспортної інфраструктури аграрного сектору України на засадах сталого розвитку в контексті євроінтеграційних процесів **Федорчук Олександр Михайлович** кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств,
Національний авіаційний університет, м. Київ

3.4. Безпекові аспекти розвитку суб'єктів ринку у **Мешкова-Кравченко Наталія Віталіївна** старший викладач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, *Херсонський національний технічний університет, м. Хмельницький*

3.5. Особливості управління кадровою безпекою суб'єктів господарювання в Україні **Тарасюк Алла Василівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, *Херсонський національний технічний університет, м. Хмельницький*

РОЗДІЛ 4. МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ТА СУБ'ЄКТІВ РИНКУ

4.1. Механізм забезпечення розвитку інноваційної діяльності підприємств **Шандова Наталія Вікторівна,** доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, *Херсонський національний технічний університет, м. Хмельницький*

4.2. Формування організаційно-економічного механізму управління підприємством **Латкіна Світлана Антонівна** старший викладач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, *Херсонський національний технічний університет, м. Хмельницький*

4.3. Стимулювання розвитку малого бізнесу: соціальний та фіскальний аспект **Чижова Таміла Володимирівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування, *Херсонський національний технічний університет, м. Хмельницький*

4.4. Розвиток соціально-економічних систем в умовах діджиталізації та глобалізації **Кононенко Леся Віталіївна** кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів, *Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Кропивницький*

<p>4.5. Розвиток сучасних підходів до підвищення рівня конкурентоспроможності переробних підприємств і матеріальної мотивації персоналу</p>	<p>Потьомкін Леонід Миколайович доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і міжнародних економічних відносин, <i>Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса,</i></p> <p>Потьомкін Микола Леонідович аспірант кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, <i>Херсонський національний технічний університет, м. Хмельницький</i></p>
---	---

НАУКОВЕ ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА МЕХАНІЗМИ
СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ТА СУБ'ЄКТІВ РИНКУ**

МОНОГРАФІЯ

ISBN 978-617-7941-94-0 (електронне видання)

Підписано до видання 07.04.2023 р.
Формат 60×84/16. Гарнітура Times New Roman.
Ум.друк.арк. 24,47. Обл.-вид. арк. 26,32.
Замовлення №3077.

Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів
видавничої справи: серія ХС №48 від 14.04.2005 р.
видано Управлінням у справах преси та інформації
73000, Україна, м. Херсон, вул. Соборна, 2
тел. +38(050)-133-10-13; e-mail: printvvs@gmail.com